

PROFESOR MARCELINA GRABSKA.
JUBILEUSZ 50-LECIA PRACY DYDAKTYCZNEJ
ORAZ 40-LECIA PRACY NAUKOWEJ

Ziemia Kaszubska jest Małą Ojczyzną Marceliny Grabskiej, Profesora nadzwyczajnego Uniwersytetu Gdańskiego. Urodziła się w Więzownie 10 kwietnia 1947 roku, a w Kościerzynie ukończyła Szkołę Podstawową (1960) i Liceum Ogólnokształcące (1964). Podjęła studia na filologii rosyjskiej w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku, uzyskując magisterium na Uniwersytecie Gdańskim w 1971 roku

Pracę zawodową jako nauczyciel języka rosyjskiego rozpoczęła w Szkole Podstawowej w Gniazdowie (1964/1965), kontynuując ją w szkołach zawodowych i podstawowych (1965–1968), Technikum Ekonomicznym w Kościerzynie (1968–1971) i Technikum Tworzyw Sztucznych w Gdyni (1971–1975).

W roku 1975 została zatrudniona w Instytucie Filologii Rosyjskiej na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Gdańskiego i rozpoczęła pracę naukową w Zakładzie Metodyki Języka Rosyjskiego na stanowisku asystenta (1975–1977), starszego asystenta (1977–1982), adiunkta (1982–2001) i profesora nadzwyczajnego Uniwersytetu Gdańskiego (2001). Od 1993 roku pełni funkcję kierownika Zakładu Dydaktyki Języka Rosyjskiego (obecnie Katedra Pragmatyki Komunikacji i Akwizycji Języka), a w okresie 1999–2005 dyrektora Instytutu Filologii Słowiańskiej oraz 2008–2013 dyrektora Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej.

Na Uniwersytecie Gdańskim obroniła pracę doktorską na temat *Teoria i praktyka sprawności czytania rosyjskich tekstów specjalistycznych młodzieży technikum* (1981). Rozprawa składa się z dwóch części, z których pierwsza pt. *Teoretyczne podstawy nauki czytania tekstów specjalistycznych* przedstawia szeroko rozumianą specyfikę tekstów specjalistycznych, ich właściwości stylistyczne, leksyko-semantyczne i morfologiczne terminów, opisuje grupy syntaktyczne, specyfikę wypowiedzenia w planie aktualnego podziału zdania i prawidłowości struktury tekstu w świetle teorii lingwistyki tekstu. Ponadto rozpatruje umiejętności czytania w świetle teorii percepcji tekstu, a proces czytania traktuje jako akt komunikacji językowej, którego celem jest uzyskanie informacji zawartej w tekście. W części drugiej pt. *Kształtowanie umiejętności czytania ro-*

syjskich tekstów specjalistycznych w szkolnej praktyce prezentuje Autorka wyniki badań nad umiejętnością czytania (percepcji) tekstów specjalistycznych, przeprowadzonych wśród młodzieży technikum i liceum ogólnokształcącego. Istotę tego procesu stanowią zarówno rozumienie leksyki, jak i rozumienie informacji zawartych w tekstach rosyjskojęzycznych.

Marcelina Grabska, świadoma dalszego poszerzania i pogłębiania wiedzy, przywiązuje wielką wagę i do nieprzerwanego procesu kształcenia, i systematycznego procesu samokształcenia. Odbywa więc staże naukowe w Instytucie Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego (1978), Instytucie Języka Rosyjskiego im. A. S. Puszkina w Moskwie (1980 i 1989), Uniwersytecie Szczecińskim (1983), Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (1987), podczas których ma możliwość poznania charakteru prac naukowo-badawczych prowadzonych w wymienionych ośrodkach akademickich.

Przedmiotem Jej własnej eksploracji podczas odbywania staży były następujące zagadnienia: 1) skonkretyzowanie problematyki badawczej w zakresie czytania rosyjskojęzycznych tekstów specjalistycznych i przeprowadzenie badań empirycznych w szkołach średnich, 2) przygotowanie koncepcji pracy doktorskiej, uwzględniającej psychologiczne teorie percepcji i rozumienia informacji tekstowych oraz 3) wyjaśnienie kwestii domysłu językowego i słownika potencjalnego.

W latach 1990–1994 odbyła staż habilitacyjny w Instytucie Języka Rosyjskiego im. A.S. Puszkina w Moskwie, gdzie habilitowała się w 1994 roku na temat *Rosyjskojęzyczny słownik potencjalny w świadomości językowej Polaków (badania teoretyczne i empiryczne)*. Przedmiotem tej rozprawy jest rosyjski słownik potencjalny Polaków, a w szczególności prezentowanie i interpretowanie psycholingwistycznych mechanizmów rozpoznawania nieznanymi słów oraz lingwistycznych uwarunkowań ich semantyzacji. Autorka rozpatruje formalno-semantyczne właściwości rosyjskich i polskich słów pochodnych, wieloznacznych, zapożyczeń itp. w procesie ich semantyzacji przez polskiego odbiorcę, a także dokonuje klasyfikacji słów na podstawie kryterium łatwości/trudności ich semantycznego dekodowania. Na uwagę zasługuje uściślenie kryteriów klasyfikacji słów słownika potencjalnego oraz na prześledzenie psychologicznych mechanizmów rozpoznawania nieznanymi słów, co w konsekwencji pozwoliło na opracowanie psycholingwistycznego modelu, uwzględniającego tzw. uniwersalne (głęboka predykcja, probabilistyczna prognoza, kontrola itd.) i indywidualne (asocjacje, subiektywna intropatia, wybór jednostki identyfikacyjnej i in.) mechanizmy świadomości językowej.

Docieklność badawcza i prace naukowo-badawcze Profesor Marceliny Grabskiej skupiają się na wybranych zagadnieniach glottodydaktycznych, lingwistycznych i psycholingwistycznych.

W dziedzinie glottodydaktyki zajmuje się problematyką nauczania języka rosyjskiego jako obcego w szkole średniej (technikum), w szczególności zaś sprawnościami i umiejętnościami czytania tekstów w języku ojczystym i obcym, czytaniem jako aktu komunikacji, opanowaniem leksyki obcojęzycznej i leksykograficznymi zagadnieniami glottodydaktyki.

Z kręgu lingwistyki tekstu wybiera i rozpatruje następujące kwestie: specyfikę stylu naukowego, aktualny podział zdania, kwantyfikatywne właściwości leksyki i tekstu, historyczne rosyjsko-polskie międzyjęzykowe oboczności, słowotwórcze modele, przejścia semantyczne i rosyjsko-polskie paralele leksykalne oraz zbiory rozmyte.

Na gruncie psycholingwistyki rozważa aspekty czytania, specyfikę rozumienia nieznannej leksyki obcojęzycznej, pojęcie domysłu językowego i domysłu kontekstowego, określa asocjacyjny rosyjskojęzyczny słownik potencjalny Polaków, asocjacje leksykalne wyrażenia osobowości, socjo- i psycholingwistyczne aspekty Ja-koncepcji, asocjacyjny obraz konceptów: kobieta i mężczyzna.

Wyróżnić należy aktywność naukową, dydaktyczną i organizacyjną Profesor Marceliny Grabskiej.

Na Jej dorobek naukowy składa się: 10 książek (w tym 1 autorska monografia w języku obcym, 1 podręcznik i 8 redakcji naukowych tomów), 55 artykułów (28 w języku obcym), referaty na konferencjach (ponad 40, w tym 8 zagranicznych), recenzje prac doktorskich i habilitacyjnych (8), redakcje czasopism (3), recenzje wydawnicze (17), raporty i ekspertyzy (15) oraz realizacja 19 projektów naukowych. Wypromowała 4 doktorów, około 300 magistrów i ponad 50 licencjatów. Uczestniczyła w zagranicznych, międzynarodowych i ogólnopolskich konferencjach/sympozjach/kongresach: Rzeszów 1976, 1986, 1987, 1989; Olsztyn 1985; Sosnowiec 1987; Wrocław 1987; Gdańsk 1988, 2000, 2003, 2006, 2012; Magdeburg 1989; Moskwa 1990, 1996; Poznań 1990, 1992, 1997, 1999; Bydgoszcz 1997; Opole 1994, 2004; Białystok 1994, 1996; Ałusztą 1995; Pecs 1996; Gdańsk — Jurata 1995; Grodno 1997, 1998; Gdańsk — Łączyń 1998; Kielce 1995, Warszawa 1997, 1997; Szczecin 2000; Gdańsk — Stawiska 2001; Gdańsk — Ryn 2002; Gdańsk — Garczyn 2003, Gdańsk — Jastrzębia Góra 2008.

Jest członkiem Charkowskiego Towarzystwa Leksykograficznego, Rady Kościerskiej Fundacji Nauki i Kultury, przewodniczącą Komitetu Redakcyjnego *Z Ziemi Kościerskiej. Zeszyty Regionalne*, członkiem Zespołu Redakcyjnego almanachu *Победа же. Русско-польские образовательные и культурные связи* (Kaliningrad 2011), założycielem i przewodniczącą Rady Naukowej czasopisma *Studia Rossica Gedanensia*; była członkiem Zespołu Oceniającego Uniwersyteckiej Komisji Akredytacyjnej — specjalność: filologia rosyjska (2001–2002).

Odbýwała i prowadzi na Uniwersytecie Gdańskim zajęcia z metodyki nauczania języka rosyjskiego, proseminarium i seminarium magisterskie oraz zajęcia konwersatoryjne z glottodydaktyki, psycholingwistyki i leksykografii, seminarium doktoranckie, wykłady monograficzne z glottodydaktyki, teorii tekstu, teorii przekładu, zagadnień lingwistyki stosowanej, seminarium dyplomowe licencjackie, zajęcia z informatyki dla humanistów.

Współuczestniczy na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Gdańskiego w organizacji *Szkoły Polsko-Rosyjskiej* wraz z Urzędem Miejskim w Gdańsku i Uniwersytetem Warszawskim (2011).

Bierze udział w pracach Zespołu Kierunkowego Filologii Rosyjskiej Centralnego Ośrodka Metodycznego Studiów Nauczycielskich przy Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie (1985–1986), a także w kursie podwyższenia kwalifikacji nauczycieli ruscystów w Instytucie Języka Rosyjskiego im. A. S. Puszkina w Moskwie (1988).

W ramach współpracy z Państwowym Uniwersytetem im. Immanuela Kanta w Kaliningradzie uczestniczyła w przygotowaniu i przeprowadzeniu edycji konkursu *Dyk-tando z języka rosyjskiego*, Międzynarodowej Olimpiady Języka Rosyjskiego, Literatury i Kultury Rosji, organizacji Międzynarodowej Konferencji Naukowej na temat *Region Bałtycki: mit w literaturze i kulturze* (Gdańsk — Kaliningrad 2010), opracowaniu, edycji i redakcji zbioru artykułów: *Побережье: русско-польские образовательные и культурные связи* (*Wybrzeże: stosunki rosyjsko-polskie w zakresie edukacji i kultury*, Kaliningrad 2011).

Przygotowała zbiór materiałów naukowo-dydaktycznych w wersji elektronicznej (zajmujący ponad 1000 GB) na potrzeby Instytutu; są to filmy dokumentalne (historyczne, kulturoznawcze, publicystyczne, edukacyjne itp.), filmy rosyjskie (klasyka i współczesność), muzyka rosyjska (klasyczna i popularna), audycje radiowe (reportaże, spektakle, edukacyjne), audio-książki, e-biblioteki (teksty literackie, publicystyczne, naukowe itp.), a także opracowała filmy dydaktyczne do przedmiotu *Informatyka dla humanistów* (*Korpusy języka polskiego i Korpusy języka rosyjskiego*).

Docenić trzeba Jej prace w przygotowaniu umów międzynarodowych o współpracy naukowo-dydaktycznej z Zakładem Dydaktyki Języka Rosyjskiego, Instytutem Języka Rosyjskiego im. A.S. Puszkina w Moskwie i Instytutem Filologii Słowiańskiej UG, Katedrą Językoznawstwa Ogólnego i Słowiańskiego Państwowego Uniwersytetu Grodzieńskiego im. Janki Kupały i Zakładem Dydaktyki Języka Rosyjskiego Instytutu Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Gdańskiego, Państwowym Charkowskim Uniwersytetem Politechnicznym i Zakładem Dydaktyki Języka Rosyjskiego Instytutu Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Gdańskiego.

Organizuje i współorganizuje międzynarodowe sympozja, konferencje i seminaria: *Лингвистические, психологические и педагогические основы интенсификации обучения русскому языку студентов-славян* (Gdańsk 1988), *Aktualne problemy nauczania języka rosyjskiego* (Gdańsk 1993), *Problemy glottodydaktyki i zmiany językowe we współczesnym języku rosyjskim* (Gdańsk 1994), *Współzależność języków słowiańskich (aspekt lingwistyczny i glottodydaktyczny)* (Jurata 1995), *Zasady nauczania komunikatywnego w programach nauczania języka rosyjskiego studentów-filologów* (Gdańsk 1998), *Leksyka w komunikacji językowej* (Gdańsk — Łączyño 1998), *Socjolingwistyczna sytuacja języka rosyjskiego w Ukrainie* (Gdańsk 1998), *Pozycja języka rosyjskiego w byłym ZSRR i na świecie* (Gdańsk 1999), *Leksyka w komunikacji językowej II* (Gdańsk — Stawiska 2001), *Akredytacja, standardy, organizacja studiów rusycystycznych Polsce II*, (Gdańsk — Garczyn 2003), *Leksyka w komunikacji językowej III* (Gdańsk — Jastrzębia Góra 2008), *Specyfika nauczania języka obcego (rosyjskiego) w różnych środowiskach narodowo-kulturowych* (Gdańsk 2010).

Z wyszczególnionych danych i ich charakterystyk jawi się obraz osiągnięć naukowych, zaangażowania dydaktycznego oraz dokonań organizacyjnych Profesor Marceliny Grabskiej na rzecz Uniwersytetu Gdańskiego. W pracy naukowo-badawczej daje się poznać jako wnikliwy pracownik akademicki, Jej zajęcia dydaktyczne cechują się kreatywnością i wywołują zainteresowanie wśród studentów. W podejmowaniu zadań i wykonywaniu powinności organizacyjnych widać skrupulatność i precyzję. Takim postępowaniem zaskarbiła sobie powszechne uznanie i należy szacunek.

Szanownej Jubilatce i Drogiej Pani Profesor wyrażamy serdeczną wdzięczność za trud, który nie poszedł na marne, za owocny wysiłek umysłowy i fizyczny słowami szczerych życzeń.

Plurimos annos ... plurimos!

MARIAN SZCZODROWSKI

Profesor Emeritus, Uniwersytet Gdański, Polska

e-mail: m.szczodrowski6@upcpoczta.pl